

Maryskevych O.

NARODOWY PRZYRODNICZY PARK „SYNEWYR”

(Національний природний парк «Синевир»): довідник [Інтернет видання] режим доступу <https://www.zielonepodkarpacie.pl/efekty-projektu-/parki-narodowe-na-pograniczu/>

Видання, підготоване в рамках проекту INTERREG PBU2/0849/18

„Rozwój turystyki zrównoważonej w obszarach chronionego krajobrazu Karpat /Sustainable tourism development in nature protected areas of the Carpathians

<https://www.zielonepodkarpacie.pl/efekty-projektu-/parki-narodowe-na-pograniczu/>

POWSTANIE (KRÓTKA HISTORIA)

Utworzenie Narodowego Przyrodniczego Parku „Synewyr” miało m.in. na celu ochronę unikatowego pod względem przyrodniczym górskiego jeziora o nazwie Synewyr (**Fot.1**). Warto przypomnieć, że jeszcze w latach 30. XX w. na grzbiecie Krasna (górna część zlewni rzeki Tereblia) czescy botanicy A. Zlatnik i A. Hilitzer planowali utworzenie obszarów chronionych. W latach 70. XX w. w oparciu o wyniki wieloletnich badań wybitnych naukowców ukraińskich - profesorów Wasyla Komendara, Stepana Stojki oraz Stepana Fodora, w celu ochrony przyrody górnej części doliny rzeki Terebli na powierzchni około 40 tys. ha utworzono rezerwat krajobrazowy o znaczeniu państwowym, który otrzymał nazwę „Synewyrskie jezioro”, oraz rezerwaty leśne, ichtiologiczne i torfowiskowe o znaczeniu miejscowym - „Gluchania”, „Kantyna”, „Jezioro” i „Kamianka”. We współpracy naukowców z miejscowymi władzami na tym terenie Uchwałą Rady Ministrów Ukraińskiej Radzieckiej Republiki Socjalistycznej z dnia 05.01.1989 r. N 7 utworzono Narodowy Przyrodniczy Park „Synewyr” (dalej jako „Park”) - trzeci pod względem kolejności powstania na terenie Ukrainy park narodowy (1980 – Karpacki PN, 1982 – Szacki PN). Koncepcję utworzenia Parku opracowano we lwowskim wydziale Instytutu Botaniki im. M. Chododnego NAN Ukrainy (Stepan Stojko). Zgodnie z Uchwałą Park uzyskał łączną powierzchnię 40 400 ha (po poszerzeniach jego granic w 2009 r. i 2020 r. wynosi ona obecnie 43 082 ha). Są to w całości grunty Skarbu Państwa, Dyrekcja Parku zarządza 29 890 ha, podczas gdy użytkownikami pozostałych 13 192 ha (w tym około 6 000 ha lasów byłych kołchozów) są gminy Synewirska (wioski Synewirska Polana, Synewyr, Zawerchnia Kyczera, Swoboda, Zagorb, Beregy) i Koloczawska (wioski Koloczawa, Negrowiec, Kosiw Werch, Mereszor, Gorb). Teren Parku zamieszkuje ponad 15 tys. osób. Park podlega Ministerstwu Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych Ukrainy.

Foto.1. Jezioro Synewyr w NPP Synewyr (M.Derbak)

POŁOŻENIE W KARPATACH

Park obejmuje południowo-zachodnią część Gorganów (Karpaty Lesiste) i północno-zachodnią część Połoniny Krasnej (Beskidy Polonińskie), leży w obrębie dwóch jednostek administracyjnych obwodu zakarpackiego – rejonów Miżhirskiego (40 778 ha) oraz Chustskiego (2 304 ha), na obszarze o zróżnicowanej wysokości nad poziomem morza pomiędzy 570 a 1719 m n.p.m., większość obszaru Parku położona jest w przedziale od 600 do 900 m n.p.m.). Na terenie Parku znajdują się wsie położone powyżej 800 m n.p.m. – Zagorb (867 m), Zawerchnia Kyczera (891 m), Swoboda (968 m) oraz Beregy (1085 m).

PRZYRODA NIEOŻYWIONA

Budowa geologiczna

Park jest położony w obrębie trzech jednostek strukturalnych – płaszczowiny skibowej (łuska Synewirska), krasnoszorskiej w kotlinach śródgórskich w tym Wołowiecko-Miżhirskiej, gdzie położone jest jezioro Synewyr oraz płaszczowiny dukielskiej w północno-zachodniej części (grzbiet Połoniny Krasnej). Jednostki te zbudowane są z fliszu (powstałego w okresach kredy i paleogenu, np. w strukturze płaszczowiny krasnoszorskiej dominują warstwy kredy, podczas gdy w dukielskiej – warstwy z okresu paleogenu. Budowa geologiczna obszaru Parku ma wyraźny wpływ na rzeźbę terenu oraz strukturę przestrzennego rozmieszczenia jego szaty roślinnej.

Rzeźba terenu

Wg podziału Karpat Ukraińskich Park położony jest w obrębie dwóch mezoregionów fizycznogeograficznych. Większa część Parku znajduje się w obrębie mezoregionu Wododziałowo-Wierchowińskiego: mikroregion Przywododziałowych (Wewnętrznych) Gorganów zajmuje ponad połowę terenu Parku, mikroregion Wołowiecko-Miżgirskiej Wierchowiny obejmuje dawno oswojone przez człowieka tereny wzdłuż rzeki Terebli. Drugi mezoregion to Połonińsko-Czarnogórski w południowo-zachodniej części Parku (Połonina Krasna). Grzbiet Piszkonja położony w Gorganach Przywododziałowych rozciąga się z północnego zachodu na południowy wschód. Jego wschodnia część „zawraca” na południowy zachód, kształtując wielki łuk wokół źródeł rzeki Gersowiec (dopływ Terebli). Leży on w całości

na terenie Parku, wygodny szlak prowadzący na jego grzbiet znajduje się w pobliżu wioski Synewir. Głównymi szczytami grzbietu Piszkonja są Negrowiec (1707 m n.p.m.), Jasienowiec (1628 m n.p.m.), Wielka Gropa (1667 m n.p.m.), Gorb (1687 m n.p.m.), Barwinok (1461 m n.p.m.), Welykij Gorgan (1438 m n.p.m.) oraz Darwajka (1501 m n.p.m.). Najwyższym szczytem Parku jest Strymba (1719 m n.p.m.), która również znajduje się w masywie Gorganów Przywododziałowych na granicy rejonów administracyjnych Miżgirskiego i Tiaczewskiego obwodu zakarpackiego (**Fot.2**). Wspólnie z górą Strymynis góra Strymba kształtuje odrębny masyw górski, w którym występują małe jeziora polodowcowe, występują liczne gołoborza piaskowców. Szczyt ma charakterystyczny kształt trójkątnej piramidy, zbudowanej z drobnoziarnistych piaskowców, pobrużdżonej przez głębokie rowy powstałe na skutek erozji wodnej. W strefie subalpejskiej są bardzo malownicze polodowcowe kotły (kary, cyrki lodowcowe), np. w okolicach uroczyska „Wuszlywe błoto” na stokach góry Negrowiec.

Park obejmuje również najbardziej wysuniętą na północny zachód część Połoniny Krasnej (Polonińsko-Czarnogórski mezoregion fizycznogeograficzny), w obrębie której pomiędzy górami Ozerna (1495 m n.p.m.) oraz Slenizor (1235 m n.p.m.) znajduje się słynne jezioro Synewyr. Na terenie Parku występują bardzo zróżnicowane formy konfiguracji terenu, co warunkuje jego walory estetyczne i wartość rekreacyjną. Oprócz jezior Synewyr, Dzikie i polodowcowych małych jezior, na stokach grzbietów Piszkonja i Strymby występują wychodnie skalne zbudowane z piaskowców, powiązane ze specyficznymi formami rzeźby, uformowanymi na skutek oddziaływania procesów egzogennych (erozji rzecznej, osunięć i in.) oraz litologii (cech i właściwości skał) podłoża geologicznego. Szczególnie wyróżnia się „kanionopodobna” dolina rzeki Tereblia z licznymi wodospadami kaskadowymi.

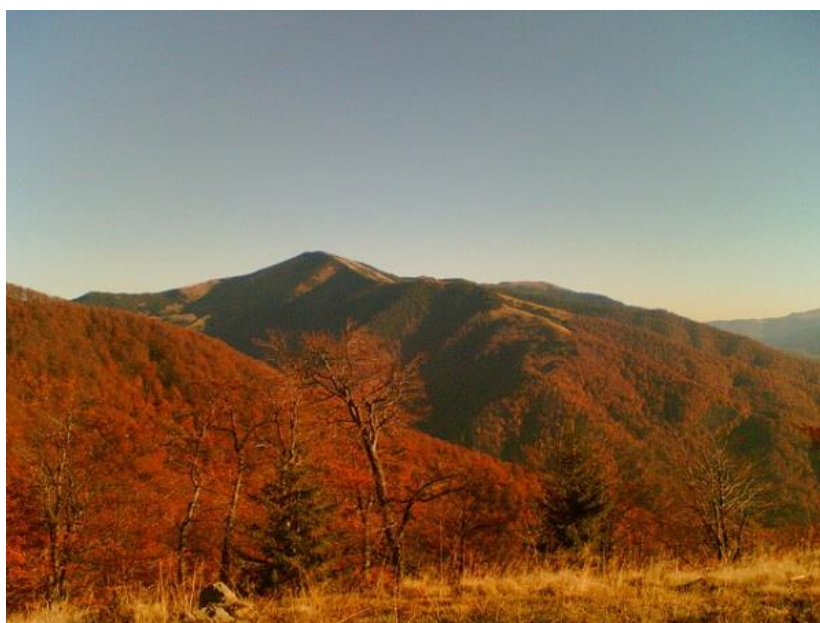

Foto 2. Góra Strymba w NPP Synewyr (Yu.Tyukh)

Wody

Synewyr jest największym jeziorem w Karpatach Ukraińskich, które powstało około 10 tys. lat temu na skutek osunięcia się górskiego stoku, spowodowanego trzęsieniem ziemi. W 2008 r. jezioro zostało włączone do listy „Siedmiu przyrodniczych cudów Ukrainy” (**Fot.1**). Znajduje się ono pomiędzy szczytami Ozirna (1495 m n.p.m.) a Slenizor (1235 m n.p.m.), jest położone na wysokości 989 m p.p.m. Powierzchnia jeziora liczy sobie 7 ha, średnia głębokość - 16-17 m, maksymalna 24 m. Jezioro zasilane jest opadami atmosferycznymi i wodami gruntowymi. Woda

w jeziorze jest krystalicznie czysta, słabo zmineralizowana. Z jeziora Synewir bierze początek jeden z dopływów rz. Tereblia – potok Krasny, który przez 150 m płynie pod powierzchnią ziemi. Oprócz jeziora Synewyr na terenie Parku jest jeszcze szereg mniejszych jezior, w tym jezioro Dzikie (**Fot.3**) o powierzchni 1 ha (inna nazwa - Ozirce), które znajduje się na stokach góry Gropa w pobliżu słynnych torfowisk wysokich Gluchania i Zamszatka. Kilka małych jezior polodowcowych znajduje się w okolicy głównych szczytów grzbietu Piszkonja. Jeziora Synewyr oraz Dzikie (Dyke) zostały uznane za obszary wodno-błotne o znaczeniu międzynarodowym, czyli obszary Konwencji Ramsarskiej (N995-031).

Sieć hydrograficzna Parku o łącznej długości 426,9 km jest dość gęsta (około 1,0-1,1 km/km²) i znajduje się w zlewni rzeki Tereblia - prawego dopływu rzeki Cisy (zlewnia Dunaju). W górnym biegu rzekę charakteryzuje V-kształtna dolina, o kamienistym dnie, w którym występują liczne wodospady i progi. Na terenie Parku rz. Tereblia przebiega w jego południowo-zachodniej części. Jej szerokość wynosi 15-30 m, przy głębokości od 0,7 do 1,5 m i prędkości nurtu 16-18 km/godz. Największymi prawymi dopływami Terebli są rzeki Swoboda, Roztoki, Ozerianka (Czorna Rika) Gersowiec, Suchar, Kwasowiec. Na rzece Tereblia znajduje się najbardziej znany na terenie Parku wodospad kaskadowy „Biały Zwir” wysokości 6 m, położony między wioskami Synewyr oraz Synewirska Poliana. W okresach silnych opadów (np. w latach 1998 i 2000 na rzekach Tereblia i Czarna Rzeka wystąpiły potężne katastrofalne powodzie, przy których poziom wody podnosił się o 5-6 m, co doprowadziło do zniszczenia unikatowego w skali Europy Muzeum Lasu i Spławu Drewna (obecnie planowana jest jego odbudowa, zostały podjęte w tej sprawie odpowiednie decyzje na szczeblu rządowym).

Foto 3. Jezioro Dzikie w NPP Synewyr (Yu.Tyukh)

W obrębie Parku znajdują się bardzo rzadkie w skali Karpat Ukraińskich oligotroficzne torfowiska wysokie, z których pod względem powierzchni i znaczenia jest torfowisko Gluchania położone na zachód od wsi Negrowiec, o powierzchni 17 ha, oraz torfowisko Zamszatka w dolinie rzeki Ozerianka o powierzchni 4,2 ha. Oprócz tych torfowisk, spotyka się również „wiszące” torfowiska w górnych partiach stoków Gorganów.

Klimat

W Parku wyróżnia się trzy pietra klimatyczne: umiarkowane, o średniej temperaturze rocznej $+5,4^{\circ}\text{C}$ i rocznej ilości opadów do 987 mm (570-800 m n.p.m.); umiarkowane chłodne, o średniej temperaturze rocznej $+4,7^{\circ}\text{C}$ i rocznej ilości opadów do 1100 mm (800-1200 m n.p.m.) oraz chłodne, o średniej temperaturze rocznej $+3,2^{\circ}\text{C}$ i rocznej ilości opadów do 1500 mm (powyżej 1200 m n.p.m.), to piętro klimatyczne zajmuje bardzo mały procent powierzchni Parku (szczyty grzbietu Piskonia). Maksymalne wartości temperatury - do $+31^{\circ}\text{C}$ (lipiec), minimalne – do -24°C (styczeń). Ostatnie przymrozki zdarzają się w końcu czerwca (wyższe partie gór), pierwsze jesienne – na początku września. W ciepłym sezonie roku często występują tu ulewy, których skutkami są powodzie (do 5-8 /rok), różne formy erozji i osuwisk. Liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi średnio 50. Miąższość pokrywy śnieżnej waha się od 15 w kotlinie Wołowiecko-Miżhirskiej do 70-80 cm w wyższych partiach gór. W rozkładzie kierunków wiatrów przeważają wiatry północno-zachodnie i południowo-wschodnie.

Gleby

Na terenie Parku wyróżnia się następujące główne typy gleb: nieduże płaty w szczytowych partiach grzbietów Piskonia, Krasnyj pod murawami naskalnymi (około 2%) zajmują litosole (*Lithic leptosols*) i regosole (*Regosols*); pod borówczyskami, zbiorowiskami kosodrzewiny w strefie powyżej górnej granicy lasy w obrębie grzbietu Połoniny Krasnej występują rankery butwinowe (*Cambic leptosols*); brunatne właściwe typowe i oglejone gleby (*Eutric Cambisols*) rozpowszechnione przeważnie pod lasami bukowymi; duże powierzchnie zajmują brunatne kwaśne typowe gleby (*Dystic Cambisols*) pod mieszanymi i litymi lasami świerkowymi (powyżej 80% pokrywy glebowej Parku); gruntowo-glejowe gleby (*Eutric Gleysols*) tworzą niewielkie płaty rozproszone wśród innych typów gleb, zwykle na brzegach rzek i potoków pod zaroślami olszy szarej, oraz mady rzeczne (*Cambic Fluvisols*) jako siedliska dla trawiastych i ziołoroślowych zespołów łąkowych oraz różnych wariantów olszynek (mniej 1%).

PRZYRODA OŻYWIONA

Flora

Około 70% terenu Parku (31 978 ha) zajmują lasy, z których 60% – to lasy iglaste i 40% - lasy liściaste. Reszta gruntów parku to pastwiska (4 147 ha), łąki kośne (1 755 ha), torfowiska (36 ha), inne grunty nieleśne (495 ha), tereny zabudowane (1 763 ha) oraz wody powierzchniowe (293 ha). Pomimo znacznej skali przekształceń lasów górskich w tej części Karpat Ukraińskich, na terenie Parku w oddalonych uroczyskach zachowały się starodrzewy oraz lasy o charakterze lasów pierwotnych. Ich ogólna powierzchnia stanowi 11 704 ha (36,6% gruntów leśnych) w tym 7 415 ha – to naturalne lasy bukowe *Fageta sylvaticae* (**Fot.4**). Koncentrują się one przeważnie w południowej części Parku w przypołoninowej strefie w przedziałach wysokości 800-1400 m n.p.m. na stokach o różnej ekspozycji, $15-30^{\circ}$, miejscami do 45° . Do wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO zespołu obiektów p.n. „Pierwotne lasy bukowe Karpat i innych regionów Europy” włączono 2 672 ha starodrzewów znajdujących się na terenie Parku.

Foto 4. Starodrzewy w NPP Synewyr (D.Dubyna)

Charakter szaty roślinnej Parku zależy od położenia terenu w danym piętrze roślinnym: jego największa część leży w reglu górnym (strefie lasów górskich, sięgającej do 1500 m n.p.m.), o ile w reglu dolnym przeważają lasy bukowe, o tyle w reglu górnym wyraźna jest przewaga lasów świerkowych.

Lasy liściaste z przewagą buka zwyczajnego *Fagus sylvatica* zajmują na terenie Parku nieduże powierzchnie (łącznie około 15%), występują one przeważnie w uroczyskach Kwasowiec, Suchar, Gorbyk, Tiapysz. Większość lasów bukowych Parku zalicza się do buczyny karpackiej *Dentario-glandulosae-Fagetum* w której runo tworzy żywiec gruczołowaty *Dentaria glandulosa*, przytulia wonna *Galium odoratum*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, i wietlica samica *Athyrium filix-femina*. Lasy z przewagą grabu zwyczajnego *Carpinus betulus* rozpowszechnione są do wysokości około 700 m n.p.m. Często grab wspólnie z bukiem i leszczyną *Coryllus avellana* występuje biogrupami pośród zbiorowisk nieleśnych (łąki wtórne). Lasy z przewagą jawora *Acer pseudoplatanus* występują wąskimi pasami na górnej granicy lasów bukowych, zwłaszcza na stokach o południowej ekspozycji. Na wilgotnych powierzchniach wąskimi paseczkami występują lasy z przewagą olszy szarej *Alnus incana*.

Lasy iglaste z przewagą świerka pospolitego *Picea abies* zajmują największe powierzchnie w Parku (około 65%). Lite świerczyny przeważnie zajmują górne części leśnej regły górnej, a poniżej 1200 m n.p.m. świerk rośnie już wspólnie z bukiem, jodłą *Abies alba*, jaworem oraz jesionem wyniosłym *Fraxinus excelsior*, dlatego duże powierzchnie na terenie Parku zajmują lasy mieszane. Przewaga litych świerczyn ma miejsce na wysokościach rzędu 1100-1500 m n.p.m. Głównymi gatunkami podszytu lasów świerkowych są borówka *Vaccinium myrtillus* oraz trzcinnik leśny *Calamagrostis arudinaceae*. Lasy świerkowe i jodłowe zalicza się do klasy *Abieti-Piceion*. Lasy jodłowe występują w rozproszonych skupiskach w strefie lasów bukowych.

W strefie subalpejskiej na terenie Parku są zbiorowiska kosodrzewiny *Pinus mugo*, olszy zielonej *Alnus viridis*, jałowca pospolitego halnego *Juniperus communis ssp. alpina* oraz borówczyska. Największe powierzchnie kosodrzewiny występują w rejonie od połoniny Gorb do góry Wielki

Gorgan, na wysokościach 1400-1600 m n.p.m. Powyżej 1600 m n.p.m. kosówka spotykana jest wyłącznie wśród zbiorowisk trawiastych.

Zbiorowiska nieleśne, które zajmują mniej niż 3% gruntów Parku, przeważnie należą do klas *Molinio-Arrhenatheretea* oraz *Calluno-Ulicea*. Bardzo rzadkim typem roślinności na terenie Parku są torfowiska wysokie. Zbiorowiska tego typu występują na zachód od wsi Negrowiec - słynne torfowisko Gluchania o powierzchni 17 ha (**Fot.5**) oraz w dolinie rzeki Ozerianka – torfowisko Zamszatka o powierzchni 4,2 ha. Małe torfowiska spotyka się na stokach góry Gropa (tzw. „wiszące” torfowiska).

Na terenie Parku występuje 7 rzadkich zbiorowisk leśnych wpisanych do Zielonej Księgi Ukrainy (2002), w tym zbiorowiska lasów bukowych z miesięcznicą trwałą *Lunaria rediviva* i lulecznicą kraińską *Scopolia carniolica*, zbiorowiska kosodrzewiny *Pineta mugii* i in.

Na terenie Parku stwierdzono występowanie 914 gatunków roślin naczyniowych, 24 mszaków, 460 glonów, 151 porostów oraz 154 gatunki grzybów. Spośród nich 38 gatunków roślin naczyniowych zostało wpisanych do Czerwonej Księgi Ukrainy, w tym 18 gatunków storczykowatych *Orchidaceae*, zawilec narcyzowy *Anemone narcissiflora*, rożeniec górski *Rhodiola rosea*, goryczka kropkowana *Gentiana punctata*, goryczka żółta *Gentiana lutea*, śnieżyca wiosenna *Leucojum vernalis*, zimowit jesienny *Colchium autumnale* i in., 1 znajduje się na Europejskiej Czerwonej Liście, 1 – na liście Konwencji Berneńskiej.

Foto 5. Torfowisko wysokie Gluchania w NPP Synewyr (M.Derbak)

Fauna

Dość dobrze poznane są bogate zasoby faunistyczne Parku. Na jego terenie odnotowano 361 gatunków bezkręgowców oraz 236 kręgowców.

Spośród bezkręgowców na obszarze Parku stwierdzono występowanie 72 gatunków pajęczaków *Arachnida*, 31 gatunków wijów *Myriapoda* oraz 258 gatunków owadów *Insecta*.

Spośród 19 gatunków **ryb (Pisces)**, których obecność stwierdzono w Parku, gatunkiem chronionym na Ukrainie jest głowacica *Hucho hucho* i lipień *Thymalus thymalus*. W potokach

górkich Parku żyją pstrągi potokowy *Salmo trutta* i tęczyowy *Parasalmo mykiss*. 8 gatunków ryb jest wpisanych do Czerwonej Księgi Ukrainy.

Na obszarze Parku i jego otuliny zaobserwowano występowanie 12 gatunków **płazów**, z których status ochronny posiada 3, w tym salamandra plamista *Salamandra salamandra*, traszki karpacka *Triturus montandoni* i górska *Triturus alpestris*.

Gromada **gadów** (*Reptilia*) reprezentowana jest w Parku przez 7 gatunków, spośród których najczęściej spotykanymi są jaszczurki zwinka *Lacerta agilis*, żyworodna *L. vivipara*, oraz zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix* i padalec zwyczajny *Anguis fragilis*.

Wśród ornitofauny **Aves** Parku przeważają gatunki leśne. Stwierdzono tu występowanie 89 gatunków ptaków. Do priorytetowych z punktu widzenia ochrony przyrody zalicza się następujące rzędy ptaków: dzienne ptaki drapieżne – orzeł przedni *Aquila chrysaetos*, błotniak zbożowy *Circus cyaneus*, gadożer *Circaetus gallicus*, sokół wędrowny *Falco peregrinus*, orlik krzykliwy *Aquila pomarina*, orzełek włochoaty *Hieraeteus pennatus*; sowy w tym puchacz *Bubo bubo*, puszczyk uralski *Strix uralensis*; dzięcioły - dzięcioły zielony *Picus viridis*, trójpalczasty *P. tridactylus* białogrzbiety *Dendrocopos leucotos*; gatunki górskie oraz inne rzadkie i osobliwe – bocian czarny *Ciconia nigra*, głuszc *Tetrao urogallus* (134 osobniki).

Ssaki (*Mammalia*) Parku i otuliny liczą 42 gatunki. Najliczniej w tej gromadzie reprezentowane są drobne ssaki: gryzonie, owadożerne w tym nietoperzy i in. Na terenie Parku występują duże ssaki drapieżne takie jak niedźwiedź brunatny *Ursus arctos*, liczebność którego wg stanu na początek 2020 r. wynosiła 4 osobniki, wilk *Canis lupus* – do 10, ryś *Felis lynx* - 11, żbik *Felis sylvestris* - 12, borsuk *Meles meles* - 10, kuna leśna *Martes martes* – 193, oraz ssaki roślinożerne: jeleń szlachetny *Cervus elaphus* - 217, sarna *Capreolus capreolus* - 483, dzik *Sus scrofa* - 88. W Parku od 2011 r. działa pierwsze na Ukrainie centrum rehabilitacji niedźwiedzia brunatnego, w którym wg stanu na 2020 r. utrzymuje się 30 osobników (**Fot. 6**).

W Czerwonej Księdze Ukrainy wymienionych jest 22 gatunków kręgowców, występujących na terenie Parku, oraz 9 obecnych na Europejskiej Czerwonej Liście.

Foto 6. Centrum rehabilitacji niedźwiedzia brunatnego w NPP Synewyr (M.Derbak)

Zgodnie z funkcjonalnym strefowaniem ochrony przyrody, w PN „Synewyr” strefa ochronna zajmuje 5 866 ha (17%), rekreacji regulowanej – 23 043 ha (66,6%), rekreacji stacjonarnej – 12 ha oraz gospodarcza – 5 677 ha (16,4%).

Monitoring w Parku prowadzony jest wg przyjętych w Ukrainie przez Ministerstwo Ochrony Środowiska zasad sporządzania „Kronik przyrody”. Ogółem na terenie Parku jest 61 obiektów ochrony specjalnej oraz 7 poligonów naukowych, 24 stałych i 20 tymczasowych powierzchni monitoringowych. Na liście rzadkich kompleksów naturalnych Parku są: rz. Tereblia z dopływami jako tarliska pstrągów potokowego i tęczowego, głowacicy i lipienia; źródła wód mineralnych; torfowiska „Gluchania” i „Zamszatka”; rzadkie w skali Ukrainy leśne zbiorowiska olszy szarej w dolinach potoków Kwasowiec, Sycharowiec, Mała i Wielka Gropa; lasy jaworowe *Aceretea Pseudoplatani* w uroczyskach Bosowczyk, Suchar i Gedeszowa: Koszeliwczyk, krzywulcowe lasy bukowe *Fageta fruticesa* w uroczyskach Zapodryny, Lomacziw i Mlynnyk; bukowe i mieszane pralasy i starodrzewy w uroczyskach Wilszanka, Kwasowiec, Suchar-Strymba, Suchar-Darwajka, Ozirce; reliktowa pamiątka późnego glaciału (plejstocen) – cis pospolity *Taxus baccata* w uroczysku Cisowyj na stokach góry Darwajka (1280 m n.p.m.) oraz holocenu – sosna limba *Pinus cembra* w uroczysku Gorne Polianki i in.

Badania naukowe na terenie Parku prowadzi jego wydział naukowy oraz przedstawiciele szeregu instytucji i uczelni Ukrainy i innych krajów, w tym Narodowego Uniwersytetu w Użgorodzie, Instytutu Ekologii Karpat NAN Ukrainy, Państwowego Muzeum Przyrodniczego NAN Ukrainy, Instytutu botaniki im. M. Cholodnogo NAN Ukrainy, Instytutu Zoologii NAN Ukrainy, Ukraińskiego Instytutu Badawczego Leśnictwa Górskiego im. P. Pasternaka, Uniwersytetu w Preszowie (Słowacka Republika) i in. Park od lat podtrzymuje stałe kontakty z PN Krkonosze w Czechach.

Oprócz **atrakcji przyrodniczych**, czyli przede wszystkim jeziora Synewyr (**Fot.1**) i „**Jeziorko Dzikie**” (**Fot.3**), **szczytu góry Strymba** (**Fot.2**), grzbietu Piszkonja, starodrzewów (**Fot.4**), torfowiska wysokiego „Hluchania” (**Fot.5**), Centrum rehabilitacji niedźwiedzia brunatnego (**Fot.6**) wodospadu „Biały Zwir”, na obszarze Parku i jego otuliny znajduje się szereg **pamiętek historii i architektury** o znaczeniu ogólnopolskim i miejscowym, w tym 7 drewnianych i murowanych cerkwi z końca XVIII - pocz. XXw. - cerkiew pw. Św. Ducha wraz z dzwonnica w Koloczawie, cerkiew pw. Pokrowy i dzwonnica we wsi Synewirska Poliana i in. Bardzo ciekawym obiektem jest muzeum „Stare seło” (stara wieś) w Koloczawie (**Fot.7**) - skansen nad rzeką Kołoczawka opowiadający historię Zakarpacia. To właśnie z tą rzeką łączy kulturę Hucułów, Bojków, Łemków, Węgrów, Rumunów, Niemców, Żydów i Słowaków. Świadczą o tym eksponaty zebrane w muzeum, w szczególności stroje ludowe. Na terenie skansenu można zobaczyć również kołoczawską kolej wąskotorową, głównym eksponatem jest zabytkowy parowóz.

Foto 7. Muzeum skansen „Stare seło” (stara wieś) w Koloczawie (Yu.Tyukh)

Oprócz skansenu „Stare seło” na terenie Parku funkcjonuje centrum dla zwiedzających położone w pobliżu dyrekcji Parku, które obejmuje również pozostałości Muzeum Lasu i Splawu Drewna. W Parku funkcjonują dwa centra informacyjne dla turystów, w wioskach Synewyr-Ostriky i Negrowiec blisko torfowiska Gluchania. W trakcie budowy jest centrum dla zwiedzających koło Centrum rehabilitacji niedźwiedzia brunatnego. W Parku wyznaczono około 140 km ścieżek przyrodniczych i szlaków turystycznych w tym 8 szlaków – „Linia Arpada”, „Ostriky-Hreblia”, „Ostriky - góra Hrebin”, „Przełęcz Synewirska – góra Kamianka - jezioro Synewyr”, „Koloczawa - góra Strymba”, „Uroczysko Kwasowiec – góra Menczil- wieś Wilszana”, „Wieś Negrowiec – góra Girb – góra Negrowiec - góra Sygla – uroczysko Suchar”, „Gluchania - Kosyj Werch”; 2 ścieżki edukacyjne – „Kyczera” i „Berezowiec” oraz 3 ścieżki ekologiczne – „Uroczysko Krasnyj – Jezioro Synewyrskie” i „Hreblia – Jezioro Dzikie (Ozirce)”.